

ОСОБЛИВОСТІ УДОСКОНАЛЕННЯ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК МАЙБУТНІХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

FEATURES OF IMPROVING COMMUNICATING SKILLS OF FUTURE POLICE OFFICERS IN THE PROCESS OF LEARNING FOREIGN LANGUAGE

Актуальність дослідження обумовлена необхідністю вивчення теоретичних підходів до методик навчання іноземної мови у професійній підготовці майбутніх поліцейських для підвищення рівня та якості професійної комунікативної компетенції поліцейського. Мета полягає у виокремленні основних теоретичних підходів щодо методик вдосконалення комунікативних навичок у процесі вивчення іноземної мови. Методологію аналізу проблеми склали наукові дослідження щодо впровадження інноваційно-технологічних систем в навчальний процес для покращення комунікативних навичок та вмінь володіння іноземною мовою майбутніх поліцейських. Наголошується на тому, що системі підготовки працівників правоохоронних органів необхідно підійти до даного питання більш глибоко та спрямувати бажання майбутніх поліцейських на сумлінне вивчення не тільки української, але й іноземної мови. Аналіз оволодіння основами інформаційних технологій у процесі вивчення іноземних мов у вищих навчальних закладах показав, що рівень знань і практичних навичок здобувачів вищої освіти, їх готовність до подальшої самоосвіти значною мірою не відповідає вимогам сьогодення. Наукова новизна статті полягає в узагальненні та систематизації результатів досліджень щодо теоретичних підходів до методик навчання іноземної мови у професійній підготовці майбутніх поліцейських для підвищення рівня та якості професійної комунікативної компетенції поліцейського. Практична значущість представлена у висвітленні теоретичних підходів до методики навчання іноземної мови у навчальному процесі в системі підготовки майбутніх поліцейських, оскільки впровадження інноваційно-технологічних систем в навчальний процес покращить комунікативні навички та вміння володіння іноземною мовою майбутніх поліцейських та сприятиме рівню їх професійної кваліфікованості.

Ключові слова: комунікативна компетенція, навчальний процес, комунікативні навички, вдосконалення, іноземна мова, майбутні поліцейські, інформаційні технології.

Research actuality is due to the need to study theoretical approaches to foreign language teaching methods in the professional training of future police officers to improve the level and quality of the police officer's professional communicative competence. Research aim is to highlight the main theoretical approaches to methods of improving communication skills in the process of learning a foreign language by future police officers. The methodology of the analysis of the problem was made by scientific studies on the introduction of innovative technological systems into the educational process to improve the communication skills and foreign language skills of future police officers.

Research results. It is emphasized that the system of training law enforcement officers needs to approach this issue more deeply and direct the desire of future police officers to conscientiously study not only Ukrainian, but also foreign languages. The analysis of mastering the basics of information technologies in the process of learning foreign languages in higher educational institutions showed that the level of knowledge and practical skills of higher education students, their independent readiness for further self-education largely does not meet today's requirements. The scientific novelty of the article consists in summarizing and systematizing the results of research on theoretical approaches to foreign language teaching methods in the professional training of future police officers to increase the level and quality of the police officer's professional communicative competence.

The practical meaningfulness is presented in the coverage of theoretical approaches to foreign language teaching methods in the educational process in the system of training future police officers, since the introduction of innovative technological systems into the educational process will improve the communication skills and foreign language skills of future police officers and contribute to their professional qualification level.

Key words: communicative competence, educational process, communicative skills, improvement, foreign language, future police officers, information technologies.

УДК 159.96(371:811)
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/69.1.34>

Козубенко І.В.,
ст. викладач кафедри правничої лінгвістики
Національної академії внутрішніх справ

Постановка проблеми. На сучасному етапі свого розвитку наше суспільство інтегрує до Спільноти європейських країн з розвиненою економікою та державними інститутами, які мають досить розвинену демократичну політичну систему, має необхідність змінювати систему правоохоронних органів. Тому що перед органами Національної поліції України постає завдання щодо надання послуг у сфері: охорони прав та свобод громадян; протидії злочинності; забезпечення безпеки та публічного порядку; охорони інтересів суспільства та держави; надання в межах, визначених законом, послуг із допомоги особам, які з певних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій

потребують такої допомоги. У зв'язку з процесом інтеграції нашої держави до Спільноти європейських країн зростає необхідність до посиленого вивчення іноземних мов [14].

Згідно з Відповідно до нестабільної економічної ситуації та реформування системи МВС України підвищуються відповідні вимоги до кваліфікації працівників Національної поліції України. Впроваджуються нові форми та методи професійної підготовки майбутніх правоохоронців із безпосередньою інтеграцією інформаційних технологій, а також нові методи комунікації правоохоронців з населенням [21]. Тому система підготовки майбутніх правоохоронців має більш інтенсивно

займатися цим питанням та стимулювати бажання майбутніх поліцейських сумлінно вивчати не лише українську, а й іноземні мови. Іноземна мова є невід'ємною частиною комунікації з населенням, яку потрібно цілеспрямовано розвивати правоохоронцями [19].

Головним завданням вивчення іноземної мови є формування та розвиток усної та комунікативної компетенції майбутнього фахівця, тобто здатності та готовності до міжособистісного, міжкультурного та професійного спілкування з представниками інших культур. Звідси випливає, що говоріння як вид мовленнєвої діяльності є одним із основних напрямків навчання іноземної мови в навчальних закладах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблема вдосконалення комунікативних навичок майбутніх правоохоронців щодо іноземної мови має вирішуватися з позиції компетентнісного підходу у сфері вищої освіти. В роботах вітчизняних учених представлені різні аспекти його розвитку: психологічні особливості професійного спілкування суб'єктів правоохоронної діяльності [14]; навчання навичок медіації у майбутніх співробітників правоохоронних органів [21]; компоненти комунікативної компетентності слідчих органів досудового розслідування Національної поліції України [23], спілкування патрульного із засобами масової інформації [17], психологічні детермінанти формування іміджу поліцейського [18], професійна спрямованість як професійна якість особистості [6], особливості професійного спілкування у діяльності педагогічних фахівців галузевої підготовки Національної поліції України [4], особливості особистісної реалізації/потенціалу курсантів чоловічої та жіночої статі [9], врахування особистих побажань поліцейських з побудови власної траєкторії навчання [7], дослідження корекційного впливу навчання на професійно важливі якості правоохоронців [16].

Виділення раніше невирішених раніше частин проблеми.

Незважаючи на досить ґрунтовне дослідження цього питання, питання вдосконалення мовної підготовки курсантів у процесі професійної підготовки залишається недостатньо вивченим. Формування необхідних комунікативних якостей майбутнього правоохоронця є дисциплінарним завданням, проте провідна роль навчання іноземної мови в цьому процесі не викликає сумнівів. Кожне іншомовне спілкування розуміється як вербальна взаємодія між представниками різних культур, тобто як міжкультурна комунікація. На основі аналізу можливих сфер використання іноземної мови для професійного спілкування з урахуванням таких факторів, як недостатня шкільна підготовка, специфічні умови навчання, обмеженість навчального часу, обмежуюча роль штучного

мовного середовища, відсутність автентичного викладання матеріалів тощо, слід визнати, що активне впровадження ключових положень міжкультурного підходу в практику підготовки майбутніх правоохоронців є актуальною, хоча й складною для реалізації, потребою [25].

Мета статті. Метою статті є дослідження основних теоретичних підходів щодо методів вдосконалення комунікативних навичок у процесі вивчення іноземної мови майбутніми працівниками поліції. Відповідно до мети окреслено завдання дослідження: 1) визначити роль вивчення та володіння іноземною мовою у навчальному процесі в системі підготовки майбутніх поліцейських; 2) виокремити основні теоретичні підходи щодо методів вдосконалення комунікативних навичок у процесі вивчення іноземної мови майбутніми працівниками поліції; 3) проаналізувати значення опанування іноземною мовою для здійснення професійної міжкультурної комунікації.

Виклад основного матеріалу. Для співробітника Національної поліції України, перед яким стоїть найголовніше завдання у світі: служити та захищати людей, знання іноземних мов є невід'ємною частиною виконання посадових обов'язків. Зрештою, відомі також випадки, коли співробітникам поліції під час виконання своїх професійних завдань та обов'язків доводиться спілкуватися з носіями іноземної мови [10]. Деякі можуть вчиняти злочини, інші можуть стати жертвами аналогічних злочинів. Однак в обох випадках потрібно вміння давати якісні та чіткі відповіді на поставлені запитання іноземною мовою. Тому що час може стати вирішальним фактором у розкритті злочину чи безпосередньо врятуванні людського життя. Не завжди є можливість дочекатися відповідного перекладача. Водночас в Україні люди, їхнє життя та здоров'я, честь та гідність, недоторканність та безпека визначаються як найвища соціальна цінність [13]. Тому система підготовки співробітників правоохоронних органів має більш інтенсивно вирішувати це питання та стимулювати прагнення майбутніх правоохоронців сумлінно вивчати не лише українську, а й іноземні мови.

Професія поліцейського надає додатковий і специфічний вимір використанню іноземної мови в повсякденній роботі, що пов'язано з постійною готовністю поліцейського до безпосереднього комунікативного контакту з широким колом іноземців на різні теми. Зрозуміло, що з поширенням міжнародних контактів у зв'язку зі входженням України у світове співтовариство, кількість різноманітних звернень до поліції від іноземців, які відвідують нашу країну, лише збільшуватиметься.

Використання іноземної мови правоохоронцями при розкритті злочину в рамках розслідування є важливим, коли справу можна розкрити за кілька хвилин, а можливість швидко

отримати необхідну інформацію від потерпілого чи свідка є ключовою для швидкого розкриття злочину. Ще одним важливим напрямком використання іноземних мов у професійній діяльності правоохоронців є участь українських поліцейських у миротворчих операціях під егідою ООН чи інших міжнародних організацій [11].

Вивчення англійської мови як іноземної учасниками міжкультурної комунікації – представниками різних країн – відбувається в різних освітніх контекстах з різними підходами до включення культури в процес навчання – від високого ступеня її інтегрованості до можливого повного ігнорування. Це означає, що представники різних культур, яких об'єднує знання мови-посередника, можуть мати абсолютно різні погляди на такі поняття, як рівність, різноманітність, толерантність, співчуття, взаєморозуміння, взаємодія, рівність, повага, емпатія та багато інших.

Необхідно зосередити зусилля на формуванні загального уявлення про нерозривний зв'язок мови і культури, на врахуванні культурної складової спілкування при вивченні іноземної мови, на толерантному ставленні до культури інших мовленнєвих спільнот тощо [24].

Крім того, розвинуті на теперішній час соціальні мережі дозволяють здійснювати тривалі асинхронні контакти, які можуть бути використані вже на початковому етапі використання Інтернету для того, щоб зацікавити у спілкуванні тих, хто навчається [19]. Процес навчання передбачає використання навчального матеріалу країнознавчого та культурологічного характеру та таких форм роботи, як презентація віртуальних подорожей до іноземних країн, написання путівників та створення порадників зі спілкування як для власної країни, так і країни, мова якої вивчається, аналіз конкретних прикладів непорозуміння або конфлікту культур.

Величезний методичний потенціал мають рольові ігри, розроблені з використанням автентичних матеріалів і спрямовані на розвиток навичок міжособистісного спілкування з урахуванням культурних особливостей рольових комунікантів. Розвиток комунікативних навичок, креативність, здатність розуміти підтекст і культурний контекст, емпатійні якості, вміння розрізняти схожі та відмінні риси культур, знаходити шляхи подолання відмінностей – це якості справжнього комуніканта та медіатора. Ці якості можуть бути розвинені за допомогою таких форм роботи, як аналіз текстових, фото- чи відеоматеріалів міжкультурного змісту, написання уявних діалогів з представниками інших культур (на основі візуальності), ведення дискусій, дебатів, рольові ігри, метод кейсів тощо [11].

Слід зазначити, що перегляд відеоматеріалу має переваги перед прослуховуванням аудіо

матеріалу, оскільки він поєднує мову із зображенням, що також дає нам інформацію про мову. Ще один спосіб вивчення мови шляхом перегляду відеоматеріалу – субтитри, оскільки слухове та зорове сприйняття слова розвивається миттєво, а також переклад сприйнятого матеріалу рідною мовою.

Читання літератури в оригіналі є одним із найефективніших способів візуального запам'ятовування слів, розпізнавання їх правильного написання та самостійного читання.

Говоріння – це найважливіший елемент вивчення іноземної мови, бо кінцева ціль кожної людини, яка вивчає ту чи іншу мову, – це навчитися на ній спілкуватися. Спілкування з корінним носієм мови допоможе зрозуміти мовні особливості та подолати бар'єр у спілкуванні і сприйнятті іноземної мови, що вивчається.

Потрібно взяти також до уваги такі моменти при вивченні іноземної мови:

- вивчати мову потрібно саме за вашим рівнем мови на даний момент.

Якщо неправильно вибрати рівень мови, то це призведе до фрустрації, а також до втрати мотивації та бажання навчатися. Процес навчання буде складним та неефективним;

- іноземну мову потрібно вивчати збалансовано, вдосконалюючи чотири мовленнєві навички, граматику та лексику. Постійна практика призведе до успішного володіння іноземною мовою;

- потрібно щодня приділяти увагу вивченню мови, систематичні заняття принесуть результат. Часте повторення сприяє кращому запам'ятовуванню.

Вищезгадані поради щодо вивчення іноземної мови дають можливість інтегрувати мову у повсякденне життя.

Дуже цікавим і перспективним матеріалом для роботи можуть бути взяті з реального життя різноманітні випадки непорозуміння, протиріч та конфліктів, обумовлених розбіжностями контактуючих культур [8].

Навчальний процес має бути організований таким чином, щоб після початкового надання обмеженої фактичної інформації він спонукав учнів до пошуку нових даних, залучав їх до аналізу отриманої інформації та порівняння її з тим, що вони знають із власного досвіду. Дослідники проблеми наголошують на важливості допитливості, інтересу, активної участі в навчальному процесі та великої самостійної роботи студентів у процесі формування навичок міжкультурного спілкування. Навчання міжкультурному спілкуванню має швидко переходити від повної урегульованості з боку викладача до більш вільного конструювання навчального процесу, у якому вирішальне слово у задоволенні своїх інтересів належить здобувачам. Викладач має всіляко заохочувати

самостійну роботу з паралельного засвоєння мовленнєвого та культурного досвіду, стежачи за тим, щоб діяльність курсантів відповідала поставленій меті і не виходила за рамки програми.

Головним завданням викладача іноземної мови є набуття майбутнім правоохоронцем готовності до взаємодії з людьми в розмаїтті полікультурних оточень в глобальних масштабах.

На нашу думку, для ефективного навчання майбутніх правоохоронців необхідно залучати інноваційні технології у навчальний процес. Ця методика широко використовується в різних університетах світу і вважається однією з найефективніших [2].

Аналіз оволодіння основами інформаційних технологій під час вивчення іноземних мов у ВНЗ показує, що рівень знань і практичних умінь студентів ВНЗ, а також їх самостійна готовність до подальшої самоосвіти значною мірою не відповідають вимогам сьогодення [1]. Тому основною проблемою є пошук і розробка системи організації навчально-виховного процесу на основі індивідуалізації механізмів розвитку особистості. Такий підхід дозволить майбутнім правоохоронцям краще зануритися в обставини виконання ситуаційного завдання, пов'язаного з необхідністю розуміння іноземної мови та оволодіння комунікативними навичками, що в свою чергу наблизить процес навчання до реальних умов роботи поліцейського.

Тому одним із найефективніших напрямів у сфері викладання іноземних мов є розвиток освітньої системи на основі інформаційних технологій. За допомогою поєднання звукових, графічних, анімаційних і текстових ефектів можна вдало змоделювати ефект занурення майбутніх правоохоронців в активне мовленнєве середовище та запровадити сучасні лінгвістичні, технологічні, методичні та педагогічні технології. Крім того, при вивченні іноземної мови такі програми працюють над усіма аспектами мови: фонетикою, граматику, лексику та комунікацією, що дозволяє краще та швидше засвоювати мовленнєвий матеріал, а також набувати комунікативних звичок та навичок. Важливу роль тут відіграють мультимедійні засоби, які дають можливість постійно оновлювати навчальні матеріали для професійної підготовки поліцейських [5].

Головне завдання викладача – безпосередньо контролювати роботу майбутніх правоохоронців та розуміти, що курсант – активний фактор навчально-виховного процесу. Розвиток творчих здібностей курсантів сприяє успішному засвоєнню ними нових знань [22].

У сучасних педагогічних публікаціях зазначається, що традиційна (некомп'ютеризована) система освіти не створює умов для ефективного розвитку розумових здібностей студентів вузів та знижує їхній творчий потенціал [12].

З цього випливає, що сучасна система освіти надто мало уваги приділяє поєднанню традиційних та інформаційних форм навчання. Тому вважаємо, що для підвищення якості іншомовної підготовки майбутніх правоохоронців шляхом використання інформаційних технологій необхідно враховувати психолого-педагогічні та методичні особливості [15].

Висновки. Можна наголосити на тому, що ефективно викликає бажання вивчати іноземну мову у майбутнього поліцейського: безпосереднє впровадження нових методів з використанням інноваційних технологій.

Нова методика підготовки майбутніх поліцейських з використанням інноваційних технологій сприятиме кращому закріпленню курсантами лексичного матеріалу, наприклад, від опису зовнішності конкретної людини до складання фоторобота на основі словесного портрета та коригування змін відповідно до вказівок постраждалого. Відповідні ситуаційні підходи з використанням інноваційних технологічних систем дають майбутнім правоохоронцям можливість моделювати та якісно опрацьовувати цілісний контекст реального спілкування з потерпілим, а також сприяють вирішенню типових ситуацій, що виникають у ході професійної діяльності співробітників Національної поліції з іноземними громадянами.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Bondarenko V., Danylchenko V., Khudiakova N., Krymets O. Methodological approaches to professional training of future patrol officers. *Pedagogical Innovations: Ideas, Realities, Perspectives*. 2019. No. 2. P. 80–88. DOI: <https://doi.org/10.32405/2413-4139-2019-2-80-88>.
2. Бочевар А.Г. Застосування інформаційно-телекомунікаційних технологій у процесі викладання іноземної мови за професійним спрямуванням у вищій юридичній школі. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. 2017. Вип. 147 (2). С. 272–275.
3. Вербовій В.П., Кулакова А.О. Комунікація в професійній діяльності поліції. *Multidisziplinäre Forschung: Perspektiven, Probleme und Muster*. № 26. 2021. С. 117–119. DOI: <https://doi.org/10.36074/logos-26.11.2021.vl.40>.
4. Воят Л. Особливості професійної комунікації в діяльності педагогічних працівників галузевої освіти Національної поліції України. *Юридична психологія*. 2021. № 1(28). С. 26–33. DOI: <https://doi.org/10.33270/03212801.26>.
5. Гірняк А., Васильків О. Психологічні бар'єри у взаємодії викладача й студентів та шляхи їх ефективного подолання. *Psychological Prospects Journal*. 2019. № 33. С. 79–90. DOI: <https://doi.org/10.29038/227-1376-2019-33-79-90>.
6. Дідух М. Професійна спрямованість як динамічна якість особистості. *Юридична психологія*. 2021. № 1(28). С. 56–64. DOI: <https://doi.org/10.33270/03212801.56>.

7. Думко Н. В. Врахування особистісних запитів курсантів поліції на побудову власної траєкторії навчання. *Наукові Записки*. 2021. № 145. С. 54–62. DOI: <https://doi.org/10.31392/nz-npu-145.2019.06>.
8. Жук Н.А. Психолого-комунікативні конструкції поведінки патрульного поліцейського в професійній діяльності. *Юридична психологія*. 2019. № 2 (25). С. 46–53. DOI: <https://doi.org/10.33270/03192502.46>.
9. Захаренко Л. Особливості особистісної реалізованості/потенційності курсантів і курсанток. *Юридична психологія*. 2021. № 1(28). С. 48-55. DOI: <https://doi.org/10/33270/03212801.48>.
10. Козубенко І.В. Комунікативна складова професійної діяльності поліцейського. *Юридична психологія*. 2022. № 2 (31). С. 122–129. DOI: <https://doi.org/10.33270/03223102.122>.
11. Kozubenko I.V. Features of the use of interactive teaching methods in the study of English. *Молодий вчений*. 2022. № 4 (104). С. 5–10. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-4-104-2>.
12. Коломієць Н. Професійне зростання викладача вищої школи: реалії та орієнтири. *Problems of Modern Teacher Training*. 2020. № 1 (21). С. 164–169. DOI: [https://doi.org/10.31499/2307-4914.1\(21\).2020.210941](https://doi.org/10.31499/2307-4914.1(21).2020.210941)
13. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
14. Кудерміна, О. Психологічні особливості професійного спілкування суб'єктів правоохоронної діяльності. *Збірник наукових праць «Проблеми сучасної психології»*. 2019, № 12. С. 538–547. DOI: <https://doi.org/10.32626/2227-6246.2011-12%р>.
15. Курова А. Психологія спілкування: навч.-метод. посіб. Одеса: Фенікс, 2020. 79 с. DOI: <https://doi.org/10.32837/11300.13107>.
16. Никифорова О. Дослідження коригуючого впливу навчання на професійно важливі якості поліцейських. *Наукове забезпечення технологічного прогресу XXI сторіччя*. 2020. Т. 4. С. 23–25. DOI: <https://doi.org/10.36074/01.05.2020.v4.05>.
17. Литвин В.В. Комунікація поліцейського патрульно-поліції. *Юридична психологія*. 2019. №2(25). С.93–99. DOI: <https://doi.org/10.33270/03192502.93>.
18. Охріменко І., Мартенко О. Психологічні детермінанти формування іміджу поліцейського. *Юридична психологія*. 2021. № 2(29). С. 20–28. DOI: <https://doi.org/10.33270/03212902.20>.
19. Pielmus C.G. Innovation in teaching English for law enforcement: a technology-integrated approach. SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION: International Scientific Conference. Vol. III (New York, May 25th-26th, 2018). New York, 2018. P. 566–579.
20. Про Національну поліцію: Закон України від 1 липня 2015 р. № 580-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
21. Романенко О.В. Формування навичок медіації в майбутніх правоохоронців. *Юридична психологія*. 2022. № 2(31). С. 106–112. DOI: <https://doi.org/10.33270/03223102.106>.
22. Філіппова Л. В. Професійна рефлексія викладача у вищих навчальних закладах. *Наукові Записки*. 2021. № 145. С. 199–207. DOI: <https://doi.org/10.31392/nz-npu-145.2019.22>.
23. Цільмак О.М. Складові комунікативної компетенції слідчих органів досудового розслідування Національної поліції України. *Причорноморські психологічні студії*. 2017. С. 90–94.
24. Шманатова А.С., Лукомська А.А. Щодо методики вдосконалення навчального процесу у сфері опанування іноземної мови майбутніми працівниками Національної поліції України. *Молодий вчений*. 2022. № 4 (104). С. 39–42. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-4-104-9>.
25. Ягупов В.В. Ціннісно-мотиваційний компонент професійної компетентності фахівців: методологічний аспект. *Вісник Національного університету оборони України*. 2022. № 6 (70). С. 207–219. DOI: <https://doi.org/10.33099/2617-6858-22-70-6-207-219>.